

Cuprins

Capitolul I

Instruirea interactivă – o provocare actuală

I.1. Instruirea interactivă – abordare diacronică	13
I.1.1. De la Socrate la perioada antebelică	13
I.1.2. Perioada interbelică	19
I.1.3. Perioada postbelică	21
I.1.4. Instruirea interactivă la sfârșitul secolului XX și începutul secolului XXI	24
I.2. Instruirea interactivă în teoria și practica pedagogică românească	26

Capitolul II

Pedagogia interactivă – repere teoretice și acționale

II.1. Cunoașterea și progresul cunoașterii în învățământ	29
II.1.1. Concepțiile elevilor și rolul lor în progresul cunoașterii	30
II.1.2. Câteva tipologii ale cunoașterii	33
II.1.2.1. Cunoaștere teoretică și cunoaștere practică	33
II.1.2.2. Cunoaștere directă și cunoaștere mediată	33
II.1.2.3. Cunoaștere empirică și cunoaștere științifică	34
II.1.2.4. Clasificarea cunoașterii după natura competențelor implicate	35
II.1.2.5. O taxonomie a cunoașterii funcționale	37
II.2. Paradigma constructivistă în pedagogia interactivă – un răspuns pertinent	38
II.2.1. Constructivism și cunoaștere școlară. Caracteristicile designului constructivist	38
II.2.2. Constructivism individual și constructivism social	42
II.2.3. Dinamici socio-cognitive în procesul cunoașterii școlare	46
II.3. Caracterizarea generală a pedagogiei interactive	51
II.3.1. Modelul educațional promovat de pedagogia interactivă	51
II.3.2. Ce condiții trebuie să îndeplinească o pedagogie eficientă?	57
II.4. Activizarea în cunoașterea școlară	60
II.4.1. Conceptul de activizare. Interpretare operațională	60
II.4.2. Abordarea pedagogică a activizării	64
II.4.3. Abordarea biopsihologică a activizării	70
II.4.3.1. Activizare, motivație și gândire	72
II.4.3.2. Activizare și transfer	79
II.4.3.3. Activizare și memorare	80

II.5. Profilul practicilor didactice activizante	81
II.5.1. Învățarea (inter)activă	84
II.5.1.1. Ce este învățarea (inter)activă?	84
II.5.1.2. Când învățarea are șanse să fie (inter)activă?	86
II.5.1.3. Un elev este autonom atunci când	88
II.5.1.4. Ce stil de învățare pot adopta elevii?	90
II.5.2. Predarea activizantă	93
II.5.2.1. Profilul practicilor de predare activizantă	93
II.5.2.2. Relațiile și comportamentele didactice dorindibile în instruirea interactivă	98
II.5.2.3. Mediul pedagogic rămâne o necesitate	102
II.5.2.4. Profesorul reflexiv	105
II.5.2.5. Profesorul autonom	106
II.5.2.6. Elemente de formare a profesorilor prin prisma instruirii interactive	107
II.5.3. Evaluarea interactivă	111
II.5.3.1. Evaluarea interactivă este formativă și formativă	115
II.5.3.2. O evaluare devine interactivă atunci când	121
II.6. Mecanisme de conexiune inversă	123
II.6.1. Feedbackul	123
II.6.1.1. Buclile feedbackului	123
II.6.1.2. Tipuri de feedback	127
II.6.1.3. Modalități de obținere a feedbackului la nivel mic	130
II.6.2. Feedforwardul	132

Capitolul III

Repere metodologice pentru o pedagogie interactivă operațională

III.1. Valorificarea Teoriei Inteligențelor Multiple	142
III.1.1. Teoria Inteligențelor Multiple - explicitare generală	142
III.1.2. Implicații educaționale ale inteligențelor multiple	145
III.1.3. Teoria Inteligențelor Multiple și designul educațional	147
III.1.4. Pedagogie interactivă, diferențiată și individualizată bazată pe Teoria Inteligențelor Multiple	148
III.2. Mecanismul de feedforward	156
III.3. Metode de dezvoltare a spiritului activ	161
III.3.1. Reflecția personală	161
III.3.1.1. Ce implică reflecția personală?	161
III.3.1.2. Reflecția personală este o metodă didactică activă pentru că	161
III.3.1.3. Pedagogia reflecției personale	162
III.3.2. Metodele de activitate independentă	168
III.3.2.1. Ce sunt metodele de activitate independentă?	168
III.3.2.2. Metodele de activitate independentă sunt active pentru că	169
III.3.2.3. Pedagogia activității independente	169
III.3.2.4. Câteva categorii de metode de activitate independentă și exemple	170
III.3.3. Conversația	222
III.3.3.1. Ce este conversația?	222
III.3.3.2. Conversația (existențială) este o metodă didactică activă pentru că	223
III.3.3.3. Pedagogia dialogului	224

III.3.4.	Explicația.....	239
III.3.4.1.	<i>Ce este explicația?</i>	239
III.3.4.2.	<i>Explicația este o metodă didactică activă pentru că...</i>	239
III.3.4.3.	<i>Tipuri de explicații</i>	239
III.3.4.4.	<i>Procedee și modele explicative</i>	240
III.3.5.	Demonstrația.....	247
III.3.5.1.	<i>Ce este demonstrația?</i>	247
III.3.5.2.	<i>Demonstrația este o metodă didactică activă pentru că...</i>	248
III.3.5.3.	<i>Formele didactice ale metodei demonstrației</i>	249
III.3.5.4.	<i>Cerințe didactice și metodice în utilizarea demonstrației</i>	249
III.3.6.	Exercițiu și rezolvările de probleme.....	256
III.3.6.1.	<i>Ce este metoda exercițiilor și a rezolvărilor de probleme?</i>	256
III.3.6.2.	<i>Metoda exercițiilor și a rezolvărilor de probleme este o metodă didactică activă pentru că...</i>	257
III.3.6.3.	<i>Taxonomii ale exercițiilor și problemelor</i>	257
III.3.6.4.	<i>Cerințe didactice și metodice în utilizarea metodei exercițiilor și rezolvărilor de probleme</i>	259
III.3.7.	Învățarea bazată pe experiment.....	265
III.3.7.1.	<i>Ce este învățarea bazată pe experiment?</i>	265
III.3.7.2.	<i>Învățarea bazată pe experiment este o metodă didactică activă pentru că...</i>	266
III.3.7.3.	<i>Pedagogia experimentală</i>	266
III.3.8.	Învățarea prin intermediul lucrărilor experimentale și al lucrărilor practice.....	272
III.3.8.1.	<i>În ce constă învățarea prin intermediul lucrărilor experimentale și al lucrărilor practice?</i>	272
III.3.8.2.	<i>Învățarea prin intermediul lucrărilor experimentale/lucrărilor practice este o metodă didactică activă pentru că...</i>	273
III.3.8.3.	<i>Pedagogia lucrărilor experimentale și a lucrărilor practice</i>	273
III.3.9.	Învățarea prin cercetarea documentelor și vestigiilor istorice.....	282
III.3.9.1.	<i>Ce este învățarea prin cercetarea documentelor și vestigiilor istorice?</i>	282
III.3.9.2.	<i>Învățarea prin cercetarea documentelor și vestigiilor istorice este o metodă activă pentru că...</i>	283
III.3.9.3.	<i>Cerințe didactice și metodice în utilizarea documentelor și vestigiilor istorice</i>	283
III.3.10.	Învățarea prin problematizare.....	293
III.3.10.1.	<i>Ce este învățarea prin problematizare?</i>	293
III.3.10.2.	<i>Învățarea prin problematizare este o metodă didactică activă pentru că...</i>	294
III.3.10.3.	<i>Pedagogia mîrîrîi și interogării/pedagogia problematizării</i>	295
III.3.11.	Învățarea prin descoperire.....	308
III.3.11.1.	<i>Ce este învățarea prin descoperire?</i>	308
III.3.11.2.	<i>Învățarea prin descoperire este o metodă didactică activă pentru că...</i>	309
III.3.11.3.	<i>Pedagogia descoperirii</i>	309
III.3.12.	Învățarea cooperativă/prin cooperare.....	318
III.3.12.1.	<i>Ce este învățarea cooperativă/prin cooperare?</i>	318
III.3.12.2.	<i>Învățarea cooperativă/prin cooperare este o metodă didactică activă pentru că...</i>	320
III.3.12.3.	<i>Pedagogia grupului</i>	321
III.3.12.4.	<i>Pedagogia schimbului intelectual</i>	324

III.3.13. Învățarea cu ajutorul modelelor.....	330
III.3.13.1. Ce este învățarea cu ajutorul modelelor?.....	330
III.3.13.2. Învățarea cu ajutorul modelelor este o metodă didactică activă pentru că.....	331
III.3.13.3. Pedagogia modelării didactice.....	332
III.3.14. Învățarea bazată pe probleme.....	342
III.3.14.1. Ce este învățarea bazată pe probleme?.....	342
III.3.14.2. Învățarea bazată pe probleme este o metodă didactică activă pentru că.....	342
III.3.14.3. Etapele învățării bazate pe probleme.....	343
III.3.14.4. Sugestii pentru asigurarea unei învățări eficiente bazate pe probleme.....	344
III.3.15. Învățarea-aventură.....	351
III.3.15.1. Ce este învățarea-aventură?.....	351
III.3.15.2. Învățarea-aventură este o metodă didactică activă pentru că.....	351
III.3.15.3. Etapele învățării-aventură.....	352
III.3.16. Învățarea bazată pe studiu de caz.....	360
III.3.16.1. Ce presupune învățarea bazată pe studiu de caz?.....	360
III.3.16.2. Învățarea bazată pe studiu de caz este o metodă didactică activă pentru că.....	360
III.3.16.3. Pedagogia studiului de caz.....	361
III.3.17. Învățarea bazată pe jocuri didactice.....	372
III.3.17.1. Ce presupune învățarea bazată pe jocuri didactice?.....	372
III.3.17.2. Învățarea bazată pe jocuri didactice este o metodă didactică activă pentru că.....	372
III.3.17.3. Pedagogia jocului didactic.....	373
III.3.18. Învățarea bazată pe joc de rol.....	378
III.3.18.1. Ce este învățarea bazată pe joc de rol?.....	378
III.3.18.2. Ce este învățarea prin dramatizare?.....	378
III.3.18.3. Învățarea bazată pe joc de rol este o metodă didactică activă pentru că.....	381
III.3.18.4. Pedagogia jocului de rol.....	382
III.3.19. Învățarea electronică.....	383
III.3.19.1. Ce este învățarea electronică?.....	383
III.3.19.2. Învățarea electronică este o metodă didactică activă pentru că.....	395
III.3.19.3. Pedagogia audiovizualului. Designul educațional bazat pe învățare electronică.....	396
III.4. Metode și tehnici de dezvoltare a spiritului critic.....	399
III.4.1. Spiritul critic – punct de plecare în sprijinul demersului cognitiv.....	399
III.4.2. Practici pedagogice longitudinale pentru dezvoltarea spiritului critic.....	403
III.4.3. Exemple de metode și tehnici de dezvoltare a spiritului critic.....	404
III.4.3.1. Metoda cubului.....	405
III.4.3.2. Tehnica crineteiului.....	406
III.4.3.3. Tehnica „Știu – Vreau să știu – Am învățat”.....	407
III.4.3.4. Metoda prezidenți reciproce.....	411
III.4.3.5. Metoda mormonului.....	415
III.4.3.6. Tehnica Lotus (Flinare de mărțur).....	424
III.4.3.7. Tehnica ciorchineiului.....	424
III.4.3.8. Tehnica turul galeriei.....	425
III.4.4. Algoritmul proiectării unei lecții pentru dezvoltarea spiritului critic.....	425

III.5. Metode de dezvoltare a spiritului creativ.....	427
III.5.1. Spiritul creativ – punct de plecare în sprijinul demersului cognitiv.....	427
III.5.2. Practici pedagogice longitudinale pentru dezvoltarea spiritului creativ.....	429
III.5.3. Exemple de metode de dezvoltare a spiritului creativ.....	430
III.5.3.1. Metoda brainstorming/a avalanșă de idei.....	430
III.5.3.2. Ingineria ideilor.....	443
III.5.3.3. Sinectica.....	443
III.5.3.4. Metoda brainstorming cu schimbări de roluri.....	450
III.5.3.5. Metoda Frisco.....	450
III.5.3.6. Metoda brainstorming.....	451
III.5.3.7. Metoda Philips 6-6.....	451
III.5.3.8. Controversa creativă.....	452
III.5.3.9. Visualizarea creativă.....	457
Bibliografie.....	463

Mușata-Dacia Bocoș

Instruirea interactivă

Repere axiologice
și metodologice

POLIROM
2013

III.3.2.4.7. Învățarea cu ajutorul fișelor de lucru

Are avantajul de a operaționaliza eficient unele sarcini de lucru și de a individualiza instruirea prin luarea în considerare a ritmului de lucru propriu fiecărui elev.

Fișele de lucru sunt instrumente didactice care conțin sarcini de instruire cu caracter practic, teoretic sau teoretico-practic și care, în contextul pedagogiei interactive, pot avea un caracter predominant problematizat și curistic. Ele pot fi utilizate în toate momentele activității didactice – predare, învățare, evaluare, feedback și feedforward – și în diferite scopuri didactice:

1. *fișe de dezvoltare* (pentru elevii foarte buni, cu ritm de lucru rapid);
2. *fișe de recuperare* (pentru elevii cu ritm de lucru mai lent, care au lacune, care fac confuzii, greșeli, care au dificultăți de învățare);
3. *fișe de exerciții* (adaptate nivelului și caracteristicilor clasei, particularităților mediului de instruire);
4. *fișe de autoinstruire* (includ conținuturi, explicații, sarcini de lucru și sunt destinate autoinstruirii);
5. *fișe de cunoștințe* (includ noțiuni, date, idei, conținuturi, scheme, explicații și pot deveni fișe de autoinstruire);
6. *fișe de control* - utile în etapa de organizare și (re)structurare a cunoștințelor asimilate;
7. *fișe de (auto)evaluare* - utilizate în secvențele și în demersurile (auto)evaluative (vezi subcapitolul II.5.3.2).

Analiza unui exemplu

Disciplina: Biologie

Clasa: a IX-a, profil socio-uman

Nivelul general al clasei: bun

Subiectul lecției: Viermi. Încrângătura Plathelminți, Nematheleinți și Anelide

Categoria de lecție: lecție de formare de priceperi și deprinderi (abilități) intelectuale

Varianta de lecție: lecție bazată pe observația sistematică și independentă

Competențe specifice:

1. Clasificarea viermilor pe baza caracterelor generale;
2. Identificarea adaptărilor viermilor paraziți la viața parazitară;
3. Aplicarea în viața cotidiană a cunoștințelor referitoare la viermi paraziți pentru prevenirea îmbolnăvirilor și a cunoștințelor despre importanța ecologică a râmelor în fertilizarea și afânarea solului.

Obiective operaționale (la sfârșitul lecției elevii vor fi capabili):

1. să clasifice viermi și să dea exemple de specii din fiecare clasă;
2. să descrie caracterele generale ale încrângătușilor studiate;
3. să enumere adaptările viermilor paraziți la viața parazitară;
4. să argumenteze importanța studiilor viermilor.

Tipul de experiență de învățare: învățare observațională

Metode și procedee didactice:

- observația sistematică și independentă;
- descrierea;
- conversația euristică;
- învățarea prin descoperire;
- turul galeriei;
- povestirea;
- exercițiul;
- expunerea.

Resurse curriculare:

- material biologic conservat;
- planșă;
- atlas zoologic;
- manual;
- flipchart;
- marker;
- fișe de lucru (fișe de cunoștințe).

Evaluare: formativă**Forme de organizare a activității elevilor:**

- frontală;
- pe grupe;
- individuală.

Bibliografie:

- Sântămăreanu, E., Vasian, L.M., *Cunoștințe etologice*, Editura Motiv, București, 1999;
- Kerekes, A., *Jocul cuvintelor cheie*, Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2008;
- *** *Compendiu de biologie*, Editura AII, București, 1999.

DESFĂȘURAREA LECȚIEI**Captarea atenției**

- *Frontal* – conversația euristică, povestirea (3 minute).

Profesorul citește „Viermi cilindrici”, p. 12, din *Curiozități etologice*.

Anunțarea titlului și a obiectivelor operaționale:

- *Frontal* – expunerea (2 minute)

Transmiterea noilor cunoștințe și dirijarea învățării:

- *Frontal* – conversația euristică, descrierea, observația;
 - Prezentarea PPT „Viermi”, material biologic conservat, atlase zoologice, planșe (20 minute).
- Pomind de la prezenta mezodermului, elevii încadrează viermi în metazoare superioare.

Pe baza PPT-ului „Viermi”, a materialului biologic conservat și a atlaselor zoologice, elevii clasifică viermi în cele trei încrengături și analizează caracterile generale ale principalelor clase de viermi, morfologia externă și internă a câtorva reprezentanți.

Profesorul pune în discuție funcțiile acestor organisme.

Pe parcurs, notează schița lecției.

Fixare și sistematizare:

- *Pe grupe* – învățarea prin descoperire, observația, descrierea;
- Fișe de lucru (fișe de cunoștințe), flipchart, marker (timp de lucru 10 minute).

Elevii sunt împărțiți în 5 grupe. Fiecare grupă va avea sarcini de lucru diferite (vedei mai jos):

- Grupa *Fasciola hepatica*;
- Grupa *Taenia solium*;
- Grupa *Ascaris lumbricoides*;
- Grupa *Lumbricus terrestris*;
- Grupa *Hirudo medicinalis*.

La final, producțiile grupelor se expun.

- *Frontal*, turul galeriei, conversația euristică, observația, descrierea (10 minute).

Reprezentanții grupelor prezintă producția grupelor.

Evaluare: 5 minute

- *Individual* – exercițiul

Rebus 4, p. 21 din *Jocul cuvintelor-cheie*.

- *Frontal* – exercițiul

Corectarea rebusului.

Grupa *Fasciola hepatica*

- Fișă de cunoștințe -

Copiați tabelul de mai jos pe o foaie de flipchart și completați-l utilizând materialul biologic conservat, atlasele zoologice, fragmentul din *Curiozități etologice* – Viermi (aș, p. 10, de pe masa voastră de lucru.

Temp de lucru – 10 minute

<i>Fasciola hepatica</i>		
Încadrare sistematică	Adaptări la viața parazitară	Importanța

Grupa *Taenia solium*

– Fișă de cunoștințe –

Copiați tabelul de mai jos pe o foaie de flipchart și completați-l utilizând materialul biologic conservat, atlasele zoologice, fragmentul din *Curiozități etologice – Viermi lași*, p. 10, de pe masa voastră de lucru.
Temp de lucru – 10 minute

<i>Taenia solium</i>			
Încadrare sistematică	Adaptări la viața parazitară	Importanța	Măsuri de prevenire a îmbolnăvirii

Grupa *Ascaris lumbricoides*

– Fișă de cunoștințe –

Copiați tabelul de mai jos pe o foaie de flipchart și completați-l utilizând materialul biologic conservat, atlasele zoologice, fragmentul din *Curiozități etologice – Viermi cilindrici*, p. 12, de pe masa voastră de lucru.
Temp de lucru – 10 minute

<i>Ascaris lumbricoides</i>			
Încadrare sistematică	Adaptări la viața parazitară	Importanța	Măsuri de prevenire a îmbolnăvirii

Grupa *Lumbricus terrestris*

– Fișă de cunoștințe –

Copiați tabelul de mai jos pe o foaie de flipchart și completați-l utilizând materialul biologic conservat, atlasele zoologice, fragmentul din *Curiozități etologice – Râma, acest vîntar agricultor*, p. 13, de pe masa voastră de lucru.
Temp de lucru – 10 minute

<i>Lumbricus terrestris</i>		
Încadrare sistematică	Morfologie externă	Importanța

Grupa *Hirudo medicinalis*
- Fișă de cunoștințe -

Copiați tabelul de mai jos pe o foaie de flipchart și completați-l utilizând materialul biologic conservat și atlasul zoologic de pe masa voastră de lucru.

Temp de lucru – 10 minute

<i>Hirudo medicinalis</i>		
Incastrare sistematică	Morfologie externă	Importanță

III.3.3. Conversația

III.3.3.1. Ce este conversația?

Conversația este o metodă didactică din categoria metodelor de comunicare orală conversative și constă în instituirea și promovarea de interacțiuni și schimburi sociale și verbale (însușite, firește, de schimburi intelectuale și afective) între profesor și elevi, precum și între elevi, în vederea atingerii obiectivelor operaționale prestabilite.

Termenul provine din limba latină, de la cuvântul *conversatio*, compus din *con*, care înseamnă „cu”, și *versus*, care înseamnă „întoarcere”, și are semnificația de întoarcere la cunoștințele și achizițiile însușite anterior. În teoria și practica pedagogică au existat preocupări sistematice pentru identificarea unor recomandări și reguli utile în redactarea întrebărilor (vezi Thorndike, Hagen, 1969).

Intrucât expresia orală a fost singurul vector cultural timp de secole, metodele verbale există în educație încă de pe timpul lui Socrate (vezi capitolul I). Necesitatea apelului la această categorie de metode rămâne o realitate obiectivă, în sprijinul căreia pot fi aduse cel puțin argumentele de mai jos.

Acțiunea educațională reprezintă o sumă, un sistem de acte de comunicare interumană bazate pe utilizarea limbajului, care nu are numai o dimensiune informațională, cognitivă, ci și una afectivă, legată de sensibilitatea, sentimentele, atitudinile, convingerile emițătorului și ale receptorului.

Nu orice achiziții pot fi realizate prin contact direct cu realitatea (prin observare, experimentare sau cercetare directă) sau prin eforturi personale ale celor care învață (prin descoperire în plan material). Uneori, modalitatea cea mai simplă pentru ca elevii să accedă la nou este comunicarea verbală directă a acestuia, firește, cu condiția receptării active a noului.

Există unele cunoștințe teoretice circumscrise cunoștințelor declarative (de exemplu: valorile unor constante din științele exacte, anumite denumiri și sintagme consacrate, date factuale, informații punctuale, concepții, teorii, principii etc.) care nu pot fi verificate nemijlocit în practică și în cazul cărora este necesară utilizarea metodelor verbale.

Conversația are o mare flexibilitate metodică, ceea ce îi permite profesorului modelarea mesajului educațional în funcție de condițiile concrete de instruire: specificul temei abordate, tipul de experiență de învățare vizată, tipul activității didactice și etapa în care ea este aplicată,

resurse psihologice ale elevilor, profilul lor de inteligență, nivelul de pregătire la disciplina respectivă, timpul disponibil ș.a.m.d.

Utilizarea limbajului poate scurta, uneori considerabil, drumul parcurs de elevi pentru dobândirea noului, constituind o alternativă metodologică demnă de luat în seamă pentru realizarea transpoziției didactice interne a conținuturilor, cu asigurarea atât a logicii științifice, cât și a logicii didactice.

► *Învățământul tradițional*, de tip scolastic, apela la conversația catehetică, bazată pe simpla reproducere de către elevi a unor cunoștințe asimilate anterior (în limba greacă *katechein* înseamnă „a instrui oral”, iar termenul „catehism” înseamnă carte bisericească al cărei conținut era învățat pe de rost).

► *Învățământul modern* a impus metoda conversației euristice, ca formă calitativ superioară a metodei conversației, cu un mare potențial activizator (în greacă *heuriskein* înseamnă „a afla”, „a descoperi”, „a găsi”). Ea implică elevii – activ și interactiv – în realizarea de schimburi verbale reciproce profesor-elev și elev-elev, a căror finalitate educativă este descoperirea noului prin propriile eforturi ale elevilor, deci asigurarea unei învățări (inter)active. G.H. Mead (1963) consideră că gândirea însăși ar fi o interiorizare a conversațiilor prin gesturi realizate în procese sociale.

III.3.3.2. Conversația (euristică) este o metodă didactică activă pentru că...

- promovează *forma dialogică*, respectiv *forma eroteumatică*, *socratică* sau *întrebătoare de interacțiune*, cu valorificarea conținuturilor curriculare;
- oferă elevilor oportunitatea de a-și exprima nevoile și așteptările educaționale, iar profesorului oportunitatea de a le conștientiza și de a le inventaria;
- îi motivează *intern/intrinsic* pe elevi pentru activitate;
- îi determină pe elevi să *își activeze* și să *își mobilizeze* achizițiile realizate, să le înțeleagă mai profund, să le (re)semnifice și să opereze cu ele, ceea ce reprezintă un stimulente pentru avansarea în cunoaștere;
- îi ajută pe elevi să *își dezvolte abilitățile și capacitățile de reflecție metacognitivă* și să *își formeze strategii metacognitive flexibile*;
- stimulează, exercită și dezvoltă la elevi *reflecția personală*, atitudinea și capacitățile de chestionare, curiozitatea activă, gândirea activă, interogativă, logică, divergentă, critică, imaginativă și creativă, învățarea inteligibilă și transferul achizițiilor;
- îi obligă pe elevi să *își transpună* ideile în cuvinte, sintagme, propoziții, dezvoltări etc., trecând de la domeniul implicitului la cel al explicitului și astfel exercită și dezvoltă limbajul elevilor, le îmbogățește vocabularul, îi familiarizează cu modul de gândire specific disciplinei și științei corespunzătoare etc.
- valorifică și dezvoltă *capacitățile argumentative* ale elevilor;
- valorifică și dezvoltă *capacitățile de comunicare (activă și interactivă) și metacomunicare* ale elevilor;
- valorifică și dezvoltă *capacități care țin de coordonatele etice ale comunicării verbale*;
- permite realizarea continuă și în condiții de eficiență a *mecanismelor de feedback formativ și sumativ*;
- permite realizarea în condiții de eficiență a *mecanismului de feedforward*;
- face posibile *(auto)instruirea, (auto)formarea și (auto)evaluarea* elevilor, inclusiv în grupuri mari.

III.3.3.3. Pedagogia dialogului

La baza conversației euristice stau serii/seturi/sisteme de întrebări și răspunsuri puse fie de către profesor elevilor, fie de către elevi profesorului sau altor elevi, care dau naștere unui dialog pluridimensional (Ionescu, 1980) – un dialog esențial pentru relația educațională. De aceea s-a introdus în circulație sintagma „pedagogia dialogului”, care numește o pedagogie activă și interactivă ce argumentează importanța participării elevilor la dialogurile realizate în clasă. De asemenea, a practica pedagogia dialogului înseamnă a nu pierde ocazia de a antrena metacomunicarea, de a realiza analize ale dimensiunii comunicative reale (dialog efectiv) sau virtuale (de exemplu, jocul de rol) ale diferitelor situații didactice, în termeni de capacități și competențe de analiză curriculară a contextului, de așteptări, de explicitare a regulilor jocului, de reformulare și de renegociere cu interlocutorul, de a învăța să reflectezi – din punct de vedere cognitiv și metacognitiv – la ce se întâmplă în interacțiune, de a anticipa reacțiile altuia, de a construi strategii argumentative sau explicative etc.

III.3.3.3.1. Tipuri de conversație

În practica educativă, conversația a dat și dă dovadă de o extrem de mare flexibilitate și aplicabilitate didactică, fiind omniprezentă. Ea poate avea statut de metodă didactică, având rol principal în activitatea educațională și utilizându-se în combinații metodologice cu multe alte metode și procedee didactice, sau statut de procedeu didactic, caz în care este utilizată „în interiorul” unei alte metode.

• **Exemplu:**

Într-o lecție din categoria „transmitere și însușire de noi cunoștințe”, varianta „lecție bazată pe conversație euristică”, conversația euristică are rol de metodă didactică activă și interactivă. În timp ce într-o lecție din aceeași categorie, varianta „lecție bazată pe explicație și demonstrație”, conversația euristică deține statutul de procedeu didactic.

Flexibilitatea metodică a conversației la care ne-am referit mai sus face ca ea să fie valorificabilă în diferite medii curriculare și contexte didactice activizante, în toate tipurile de activități educative și în toate etapele acestora (facem precizarea că etapele au fost inventariate și denumite după M. Ionescu, 2000) și în atingerea celor mai diverse scopuri didactice, așa cum se poate observa în tabelul III.6.

Tabelul III.6. Tipuri de conversație. Taxonomie în funcție de scopul didactic urmărit

<i>Tipul de conversație</i>	<i>Tipul de activitate educativă sau etapa activității educative</i>	<i>Scopul didactic urmărit</i>
- introductivă	- etapa introductivă, de început, a lecțiilor din toate categoriile	- captarea și menținerea atenției și interesului elevilor - stimularea motivației elevilor - activarea și reactualizarea anumitor achiziții anterioare ale elevilor
- de dobândire și descoperire	- lecții din categoriile „transmitere și însușire de noi cunoștințe”, „destinate formării de priceperi și deprinderi (abilități) intelectuale”, „destinate formării de priceperi și deprinderi (abilități) practice”	- deducerea, dobândirea, descoperirea de noi achiziții - formarea și exercitarea unor priceperi și deprinderi (abilități) intelectuale și practice